

סוטה יז

מ. שווערד

רבי מאיר

יא ונדבר ה' אל-משה לאמר. יב דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי-תשטה אשתו ומעלה בו מעל. יג ושכב איש אתה שכבת-זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשטה. יד ועבר עליו ריוס-קנאה וקנא את-אשתו והוא נטמאה או-עבר עליו ריוס-קנאה וקנא את-אשתו והיא לא נטמאה. טו והביא האיש את-אשתו אל-הכהן והביא את-קרבתה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא-יצק עליו שמן ולא-תן עליו לבנה פי-מנסת קנאת הוא מנסת זכרון מזכרת עון. טז והקריב אתה הכהן והעמידה לפני ה'. יז ולקח הכהן מים קדשים בכלי-חרש ומן-העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל-המים. יח והעמיד הכהן את-האשה לפני ה' ופרע את-ראש האשה ונתן על-כפיה את מנסת הזכרון מנסת קנאת הוא וביד הכהן יהיו מי המרים המאריים.

יט והשביע אתה הכהן ואמר אל-האשה אם-לא שכב איש אתך ואם-לא שטית טמאה פסח אישך הנקי ממי המרים המאריים האלה. כ ואת פי שטית פסח אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את-שכבתו מבלעדי אישך. כא והשביע הכהן את-האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך במת ה' את-זרעך נפלת ואת-בטנך צבה. כב וכאו המים המאריים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל גרד ואמרה האשה אמן.

כג וכתב את-האלת האלה הכהן בספר ומחה אל-מי המרים.

אלת----אלות ממש

האלת----לרבות קללות הבאות מחמת ברכות

אלה----למעוטי קללות שבמשנה תורה

האלה----למעוטי צוואות וקבלות אמן

את----[לא דריש]

כד והשקה את-האשה את-מי המרים המאריים וכאו בה המים המאריים למרים. כה ולקח הכהן מיד האשה את מנסת הקנאת והניף את-המנסה לפני ה' והקריב אתה אל-המזבח. כו וקמץ הכהן מן-המנסה את-אזכרתה והקטיר המנסה ואחר ישקה את-האשה את-המים. כז והשקה את-המים והיתה אם-נטמאה ותמעל מעל באישה וכאו בה המים המאריים למרים וצבתה בטנה ונפלה וירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה. כח ואם-לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה וננרעה זרע. כט זאת תורת הקנאת אשר תשטה אשה פסח אישה ונטמאה. ל או איש אשר תעבר עליו ריוס קנאה וקנא את-אשתו והעמיד את-האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את פל-התורה הזאת. לא ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את-עונה.

רבי יוסי

יט והשביע אתה הכהן ואמר אל-האשה אם-לא שכב איש אתך ואם-לא שטית טמאה פסח אישך הנקי ממי המרים המאריים האלה. כ ואת פי שטית פסח אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את-שכבתו מבלעדי אישך. כא והשביע הכהן את-האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך במת ה' את-זרעך נפלת ואת-בטנך צבה. כב וכאו המים המאריים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל גרד ואמרה האשה אמן. כג וכתב את-האלת האלה הכהן בספר ומחה אל-מי המרים.

אלת----אלות ממש

האלת----לרבות קללות הבאות מחמת ברכות

אלה----למעוטי קללות שבמשנה תורה

האלה----[אורחיה הוא]

את----לרבות צוואות וקבלות אמן

רבי יהודה

יט והשביע אתה הפהן ואמר אל-האשה אם-לא שכת איש אתך ואם-לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאחרים האלה. כ ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ניתן איש בך את-שכתו מבלעדי אישך. כא והשביע הפהן את-האשה בשבעת האלה ואמר הפהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ה' את-ירכך נפלת ואת-בטונך צבה. כב וכאו המים המאחרים האלה במענין לצבות בטון ולנפל ירדך ואמרה האשה אמן אמן. כג וכתב את-האלת האלה הפהן בספר ומקה אל-מי המרים.

אלת-----אלות ממש

האלת-----למעוטי קללות הבאות מחמת ברכות

אלה-----למעוטי קללות שבמשנה תורה

האלה-----למעוטי צוואות וקבלות אמן

את-----[לא דריש]

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות סוטה פרק ד

(ט) וכתב הכהן הא למדת שאם כתבה ישראל או כהן קטן פסולה

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות סוטה פרק ג הלכה ח

... וכותב כל הדברים שהשביע אותה בהם אות באות ומלה במלה וכותב את השם ככתבו ואינו כותב אמן אמן:

3. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף יז/א

שם האי מצריף האי לא מצריף. נ"ל בס"ד הכונה, האשה אם זינתה יצטרף גם בעלה בכלוך העון, שאז נאסרה עליו והוא בועל אשה האסורה עליו, אבל אם האיש זינה אין אשתו מתלכלכת ומצטרפת בטומאה של זנות שלו, דלא נגע ולא פגע דבר זה גבה.

4. אבן עזרא על במדבר פרק ה פסוק כח

(כח) ונזרעה זרע - שיתן לה השם זרע בשכר הקלון שאירע לה:

5. קרן אורה על מסכת סוטה דף יז/א

גמרא דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לב' מצות אפר פרה ועפר סוטה. כי מה שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר היינו על ביטול כחות החומריות אשר יש בהם ב' בחינות אלו על כחות אשר יש באדם מראשית יצירתו ולתאוה יבקש צריך השלם לשורפן ע"י אור התורה והכרת בוראו ית' ולעשותן אפר ולא יצמיחו עוד כמו שאמרו ז"ל (נדרים ל"ב ע"א) בן ג' שנה הכיר אברהם את בוראו כי אחר שני הערלה מיד דגן בשריפה שלא יהנה בהם ועי"ז הכיר את בוראו. אבל כחות הנצרכים לצורך העבודה השלימה המה נשארים בחי' עפר המצמיח כי באמת ע"י כחות חומריות אלו מתגדל מעשה הטוב יותר ובשכיל זה מעלת האדם גדולה ממעלת צבא מעלה כי אין ביניהם יצר הרע. ובשכר זה זוכה לבניו אחריו בשתי מצות אלו אפר פרה הוא ג"כ בחי' אפר הנ"ל כי עד שלא נעשית אפר היא מטמאה כל העוסקים ואחר שנעשית אפר חוזרת לטהר כל טומאה. ועפר סוטה הוא בחינת העפר אשר אם זורעים בו מצמיח כך היא ונקתה ונזרעה זרע ולכן מקדשין אותו בקרקע המשכן וכמשאחז"ל (לעיל) אם זכתה יוצא ממנה בן כאברהם אבינו כו':

6. בית הלוי על בראשית פרק יח פסוק כז

ואנכי עפר ואפר. השפיל עצמו בשני הקצוות, דעפר מעולם לא היה בו צורה חשובה רק יכול לקבל צורה חשובה דיכולין לזרוע בו ויגדל כל הצמחים או לעשות ממנו כלי חשוב. ואפר מקודם היה בו צורה רק שעתה אינו יכול לעשות ממנו מאומה דאינו בר גיבול וגם אינו מגדל צמחים. וזהו שאמר על עצמו דמעולם לא היה דבר חשוב וגם אינו עומד להיות יוצא ממנו דבר חשוב. וזהו שאמרו במסכת חולין (דף י"ח) דבשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכה לעפר סוטה ואפר פרה. דאפר פרה הוא לטהר להטמא מכאן ולהבא. ועפר סוטה הוא לברר שהיתה מקודם טהורה עד עתה. ושניהם הם מדה כנגד מדה:

7. מהרש"א על חולין דף פח/ב

גמ' ואנכי עפר כו'. ולפום ריהטא הוא דחוק וכי אילו לא אמר אברהם ואנכי עפר וגו' לא היה לטומאת מת טהרה עולמית ואפשר לפרש דאי לאו בשכר אברהם היה הכשר טהרת טמא מת בענינים רחוקים אשר מציאותם היה קשה אמנם בשכר שמיעט אברהם את עצמו שאמר ואנכי עפר ואפר זכו להיות הכשר והזאת טהרתם בענינים אשר קלים מציאותם שהם עפר ואפר

8. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף פח/ב

שם בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר... אמנם הא קשיא לן במאמר הנזכר דקאמר בשכר וכו' זכו וכו', והלא מה שאמר אברהם אבינו עפר ואפר אין אלו עניינים חלוקים, אלא שניהם ענין אחד שמדבר בהם בדרך ענוה, ולמה זכו בעבורם לשני עניינים חלוקים שהם אפר פרה ועפר סוטה. **ונ"ל בס"ד דידוע תיבת אני נאמר על מקצת דהיינו על הגוף הגשמי בלבד, אבל אנכי נאמר על דבר שלם גוף ונפש שהוא כולל שתייהם, וידוע שיש מעלות וחשיבות השייכים לגוף דוקא, ויש שייכים לנפש דוקא, ויש אדם שמתגאה בשניהם, ויש עניו ושפל בשניהם, ויש עניו בזה וגאה בזה, ואברהם אבינו ע"ה היה עניו ושפל בשניהם, לכך אמר ואנכי עפר ואפר, נחשב עפר בדברים הגשמיים, ואפר בדברים הנפשיים, וכיון דהוא עניו ושפל בשתי חלוקות כי נפשיים לחוד וגופניים לחוד, לכך זכו בניו לשתי מצות חלוקות, כי הטהרה באפר פרה הוא עניין נפשי ורוחני, והנאה של עפר סוטה הוא ענין גופני וגשמי שהוא מועיל להתיר אשה לבעלה לשמש עמה ותשמיש הוא הנאה גשמית וגופנית. ומה שזכו בניו בשכר דבר זה, בודאי הוא לקח שכרו שלם בעבור דבר זה, אך הואיל ואמר דברים בתפלה שהתפלל להציל את אחרים, זכו גם בניו בשכר דברים אלו...**

9. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף יז/א

שם זכו בניו לשתי מצות, לאפר פרה ולעפר סוטה. קשה הוה ליה למימר עפר סוטה קודם אפר פרה, כפי סדר הכתוב דנקיט ואנכי עפר ואפר. ונ"ל בס"ד, דזכיה של אפר פרה היא יותר גדולה ויקרה, ועוד נ"ל בס"ד אפר פרה שייך בכל מין איש ואשה קטון וגדול, אך עפר סוטה לא שייך אלא באשה שקנא לה בעלה, ואברהם אבינו ע"ה נקיט עפר לענין ענוה, בדרך לא זו אף זו, דהעפר יצלה למלאכה ועושים ממנו כלים, משא"כ האפר. או יובן בס"ד נקיט אפר פרה ברישא, דחשיב טפי, כי הוא לבדו המטהר, אך עפר סוטה אינו עושה הפעולה, דהפעולה נעשית במים שנמחקו בהם פרשת סוטה, ורק העפר הוא למכשירין בעלמא, ואינו עיקר המצוה. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו תירץ, זכר אפר פרה ברישא, משום כי אפר פרה במרה אפקוד קודם מצות סוטה

10. מהרש"א על חולין דף פט/א

קשה גזל הנאכל שאפ"י צדיקים כו'. **יראה דודאי הכא לאו גזל מקרי** דאל"כ איך אמר אברהם על מה שהיה בעין וחלק האנשים אשר הלכו אתי יקחו חלקם וגו' **ועוד דכבר מחל מלך סדום על הכל** שנא' והרכוש קח לך וגו' ועוד כנראה מעניינו שמלך סדום לא היה יכול להציל ואמרינן בהגוזל בתרא דאפ"י לא אמר אני אציל לעצמי הציל לעצמו **אלא שאברהם ממדת חסידות לא רצה ליהנות כמ"ש שלא תאמר אני העשרתי וגו'**

11. מהרש"א על חולין דף פט/א

גמ' זכו לב' מצות לחוט כו'. דעיקר תפילין וציצית טעם מבואר בתורה אבל מצות הנוספות בכ"א דהיינו בציצית חוט אחד של תכלת כדכתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל וגו' וכן הקשירה בתפילין דוקא ע"י רצועות קמירי הכא ומה דקאמר הכא בשלמא רצועה דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו'.

12. רש"י על בראשית פרק ט פסוק כג

(כג) ויקח שם ויפת - אין כתיב ויקחו אלא ויקח (סנהדרין ע) לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית

13. פירוש הריב"א על בראשית פרק ט פסוק כג

וי"מ דמה שפ"י רש"י זכו לטלית ציצית ר"ל זכו אחד מבניו ועדיין לא נודע לאיזה מבניו ובזכות שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לציצית יותר משאר בניו של שם:

14. מזרחי על בראשית פרק ט פסוק כג

והיה דסוטה פרק היה מביא ומיתי לה בשילהי כסוי הדם, "דאמר רבא, בשכר שאמר אברהם, 'אם מחוט ועד שרוך נעל' זכו בניו לשתי מצות, לחוטין של תכלת, ולרצועות של תפילין", דמשמע דמצות ציצית לא זכו בה אלא מדבור "מחוט" ולא משום כסויו של שם. יש לומר, דטלית של ציצית לחוד ותכלת לחוד. דמשום כסויו של שם זכו ישראל לטלית של ציצית לבן, ומשום דבורו של אברהם זכו ישראל לחוט של תכלת. דהכי משמע ממילתיה דרבא דקאמר, "זכו בניו לחוטין של תכלת". ולבן ותכלת הם שני צוויים אף על פי ששתיהן מצוה אחת. ואף על גב דמדיבור "מחוט" אין לזכות אלא בחוטי ציצית מדה כנגד מדה ולא לצבעם של תכלת, מכל מקום כיון דמדיבור "מחוט" זכו לחוט, אין חוט של מצוה אלא חוט של תכלת, שכורכו על הלבן.

15. ספר גור אריה על בראשית פרק ט פסוק כג

ויש לומר דזכות שניהם גרם מצוה זאת שהיא טלית של ציצית, דאם לא היה זכותו של שם, אף על גב שאמר אברהם "מחוט ועד שרוך" - בשביל זה אין סברא שיהיה בבגדיהם ציצית, דמה ענין "מחוט ועד שרוך" לבגד, שהחוט אינו בבגד, ולפיכך צריך לזכותו של שם שזכו לטלית של מצוה, ומכל מקום צריך גם כן זכות אברהם, דלמה יזכו לציצית, דאין ענין זכות של שם שיזכו למצות ציצית, והשתא על ידי שם זכו שיהיה מצוה בטלית שלהם, ואברהם שאמר "מחוט ועד שרוך" על ידו זכו לציצית, ולפיכך שניהם גרמו מצות ציצית בטלית, ופשוט הוא:

16. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף יז/א

שם זכו בניו לשתי מצות, לרצועה של תפילין ולתכלת של ציצית. קשה הוה ליה להקדים הציצית, כי לובשו קודם התפילין, וכן אם אל סודו תדרוש צריך שיזכרו בראש, ועוד הוה ליה למימר כסדר הכתוב דנקיט חוט ברישא. ונ"ל בס"ד דחוט של תכלת אינו מצוי בכל זמן, משא"כ רצועה של תפילין מצויה.

17. רש"י חולין דף פט/א

והתכלת דומה לים - ... וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו נזכר במצוה זו שהיא פנגד כל המצות:

18. ריטב"א על מסכת חולין דף פט/א

ומה נשתנה תכלת... ויש שפרשו בדרך מדרש כי זה לרמוז ע"י התכלת שדומה לים לזכור נסים שעשה לנו הקב"ה על הים וע"י מה שדומה לרקיע לזכור מה שהרכיב ז' רקיעים כשירד לסיני לתת לנו התורה:

19. ספר טורי אבן על מסכת מגילה - דף יז/ב

שלא יקרא למפרע. בפ"ב דברכות (דף י"ג ע"א ד"ה מדברים) פי' רש"י למפרע כגון ובשעריך בביתך מזוזות... ואנני תמה אמאי דחק לפרש כן דהא וודאי כל כה"ג שהיפך התיבות למפרע א"צ קרא למעט דאין זה לא קריאה ולא כתיבה כיון דאין לו שום משמעות ואין זה אלא כמתלוצץ ומשחק בעלמא. א"ו הכי פי' למפרע הפסוקים למפרע דהקדים הפסוק הכתוב מאוחר להכתוב לפניו

20. שו"ת רע"א - קמא - סימן נ

אך בתוס' סוטה [דף י"ז ע"ב] ד"ה כתבה אגרת, ושתפקו במגילת סוטה דבעי שרטוט אם אחר הכתיבה מהני לשרטט, עיי"ש, ותמוה לי דהא מסוגיא הנ"ל מוכח להדיא דלא מהני, והתוס' הביאו שם לאותה סוגיא ולא פשטו ספיקתם מזה... מ"מ אני מסתפק אם שירטוט בבדיל קודם הכתיבה ולאחר הכתיבה בעוד שהשרטוט דבדיל הי' קיים הי' משרטוט בקנה כדון, דבזה י"ל כיון דלא הי' פעם בלא שרטוט והכתיבה הי' כדינו דמהני ואף לאחר שנתפשטו השרטוטי' דבדיל י"ל דמהני לשרטט בקנה, כיון דהכתיבה הי' בהכשר, וגם עתה נשרטט בקנה, ומה דבנתיים לא הי' משרטט י"ל דאינו מגרע דלא הי' דיחוי, כיון דבידו לשרטט והוי כמו קבל הכשר ונתן לפסול בפ"ג דזבחים [דף ל"ד] וצ"ע לדינא: